

مطالعات پیش‌امکان‌سنجی برای
شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری
استان خوزستان در بخش معدن و صنایع معدنی

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۴۱۷۱
بهمن‌ماه ۱۳۹۳

به نام خدا

فهرست مطالب

- ۱.....مقدمه
- ۲.....وضعیت کلی معادن استان خوزستان
- ۴.....وضعیت صنایع معدنی استان خوزستان
- ۶.....فرصت‌های سرمایه‌گذاری در معادن و صنایع معدنی استان خوزستان
- ۷.....جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
- ۸.....منابع و مأخذ

مطالعات پیش‌امکان‌سنجی برای شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری استان خوزستان در بخش معدن و صنایع معدنی

مقدمه

اصل رقابت‌پذیری در دنیای امروز، وجود و لزوم برنامه‌ریزی صحیح برای استفاده از سرمایه و منابع محدود و تخصیص بهینه منابع در جهت استفاده از مزیت‌های نسبی را بیش از پیش تقویت می‌کند. یکی از وظایف اصلی حاکمیت، شناخت مزیت‌های نسبی مناطق مختلف و ایجاد زیرساخت‌ها جهت هدایت درست سرمایه‌ها و منابع برای تولید ثروت و ارزش‌افزوده از مزیت‌های موجود و تبدیل این مزیت‌ها به مزیت‌های رقابتی است و تمامی این اهداف محقق نمی‌شود مگر در سایه شناخت دقیق و درست پتانسیل‌های نقاط مختلف کشور در عرصه‌های گوناگون.

یکی از مهمترین بخش‌ها در این بین، بخش معدن و صنایع معدنی است که به واسطه بالا بودن هزینه‌های حمل‌ونقل و لزوم ایجاد زنجیره ارزش در طول استخراج تا حلقه‌های پایانی زنجیره و عدم توان جابجایی معدن، لزوم شناخت پتانسیل‌های معدنی نقاط مختلف اهمیت پیدا می‌کند.

در این گزارش، سعی می‌شود با معرفی پتانسیل‌های معدنی استان خوزستان^۱، رشته فعالیت‌های دارای مزیت نسبی در صنایع معدنی استان پیشنهاد شده تا نمایندگان محترم استانی در تصمیم‌گیری برای ایجاد زیرساخت‌ها و توسعه منطقه‌ای، همچنین هدایت درست سرمایه‌گذاران، اقدامات لازم را معمول فرمایند.

وضعیت کلی معادن استان خوزستان

وضعیت کلی معادن استان خوزستان در جدول ۱ در ذیل آورده شده است.

جدول ۱. وضعیت معادن مهم استان خوزستان در سال ۱۳۸۹

ردیف	معادن مهم	تعداد اشتغال ایجاد شده (نفر)	ذخایر معدنی (هزار تن)	استخراج واقعی سالیانه (هزار تن)	ارزش تولیدات (میلیون ریال)	شاخص‌های عملکردی بخش معدن استان		
						متوسط تولید هر معدن (هزار تن)	متوسط تولید سرانه (تن)	نسبت استخراج واقعی به ذخایر معدنی (درصد)
۱	سنگ آهک	۲	۶۳۸،۶۳۲	۱۲۵/۴	۸،۷۷۹	۶۲/۷	۲۶۱۲/۹	۱۸۲/۹
۲	سنگ گچ	۴	۳۸۳،۹۱۵	۳۱	۱،۳۹۵	۷/۸	۹۶۸/۸	۴۳/۶
۳	آلومینم آهکی	۳	۳۷۷،۰۱۶	۸۰۰	۴،۸۰۰	۲۶۶/۷	۱۱۴۲۸/۶	۶۸/۶
۴	سنگ لاشه	۱۸	۲۰۱،۲۷۰	۱۷۲/۳	۴،۸۳۳	۹/۶	۱۷۵۷/۷	۴۹/۲
۵	مارن	۳	۶۶،۶۳۲	۲۰۰	۱۰،۰۰۰	۶۶/۷	۵۰،۰۰۰	۲۵۰

۱. مبنای این مطالعه، گزارش «مطالعات پیش‌امکان‌سنجی برای شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری در همه رشته‌های صنایع معدنی با توجه به مزیت‌ها و پتانسیل‌های ناطق کشور» مربوط به استان خوزستان است که توسط دانشگاه صنایع و معادن به سفارش دفتر صنایع معدنی وزارت صنعت، معدن و تجارت تهیه شده است. ضمن کسب اجازه از وزارت مزبور، هدف از تهیه این گزارش، توسط گروه معدن و صنایع معدنی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، آشنایی بیشتر نمایندگان محترم حوزه‌های مختلف استان خوزستان از پتانسیل‌های معدنی و صنایع معدنی به‌منظور توسعه استان می‌باشد.

شاخص های عملکردی بخش معدن استان				ارزش تولیدات (میلیون ریال)	استخراج واقعی سالیانه (هزار تن)	ذخایر معدنی (هزار تن)	تعداد اشتغال ایجاد شده (نفر)	تعداد معدن فعال	معادن مهم	رتبه
نسبت استخراج واقعی به ذخایر معدنی (درصد)	ارزش تولیدات سرانه (میلیون ریال)	متوسط تولید هر معدن (تن)	متوسط تولید سرانه (تن)							
۰	۴۱/۶	۵۹۴/۷	۲۲/۶	۱،۵۸۲	۲۲/۶	۴۶،۷۰۰	۳۸	۱	دولومیت	۶
۰	۲۰	۲۰۰	۲	۲۰۰	۲	۴۰،۴۶۵	۱۰	۱	مرمریت	۷
۰/۱	۷۰۰	۱۰،۰۰۰	۳۰	۲،۱۰۰	۳۰	۲۸،۴۱۰	۳	۱	ماسه سیلیسی	۸
۰/۲	۱۳/۳	۲۲۲۲/۲	۱۰	۲۴۰	۴۰	۱۷،۶۸۷	۱۸	۴	ماسه بادی	۹
۶/۵	۵۷/۳	۷۱۶۳/۵	۳۶	۸،۹۴۰	۱۱۱۷/۵	۱۷،۱۰۳	۱۵۶	۳۱	شن و ماسه کوهی	۱۰
۱	۱۱۷/۵	۶۱۱۶/۸	۵۹/۵	۱۲،۵۶۸	۶۵۴/۵	۶۵،۸۷۳	۱۰۷	۱۱	سایر معادن	
۰/۲	۸۹/۴	۵۱۵۳/۷	۴۰/۴	۵۵،۴۲۷	۳۱۹۵/۳	۱،۸۸۳،۷۰۳	۶۲۰	۷۹	کل معادن استان	

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت.

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، در سال ۱۳۸۹ تعداد معادن فعال استان خوزستان ۷۹ معدن بوده است. البته این تعداد در سال ۱۳۹۱ با استناد به آمار منتشر شده از «درگاه ملی آمار ایران» به ۱۳۶ معدن افزایش یافته است و در حدود ۲/۵۱ درصد از معادن فعال کشور را به خود اختصاص داده است. تعداد کل معادن استان هویت بهره‌برداران و میزان ذخایر در جدول ۲ آورده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود، تعداد کل معادن استان در سال ۱۳۹۱، ۲۳۲ معدن، میزان استخراج واقعی معادن فعال ۱۸۴۳۰/۱ هزار تن و اکثریت معادن را بخش خصوصی استخراج می‌کند. یکی از مهمترین نکات در این بین رشد ۴۷۶ درصدی میزان استخراج در سال ۱۳۹۱ به ۱۳۸۹ است که باید مورد توجه قرار گیرد.

از عمده معادن این استان می‌توان به معادن غیرفلزی که شامل سنگ گچ، آلیوم

آهکی، سنگ لاشه، مارن، دولومیت، مرمیت، ماسه سیلیسی، ماسه بادی، شن و ماسه کوهی است، اشاره کرد.

جدول ۲. شاخص‌های مهم معدنی و صنعتی استان خوزستان سال ۱۳۹۱

میزان		تعداد	هویت بهره‌بردار				تعداد معادن			استان	
			پرسنل	جمع	خصوصی	تعاونی	دولتی	جمع	در حال تجهیز		غیرفعال
ذخیره (هزار تن)	استخراج واقعی (تن)										
۳,۰۵۹,۷۹۰	۱۸,۴۳۰,۱۶۸	۱۱۱۵	۲۳۲	۲۲۶	۶	۰	۲۳۲	۱۵	۸۱	۱۳۶	خوزستان
۴۳,۰۷۷,۸۱۲	۳۷۲,۲۹۲,۲۹۸	۱۲۱,۲۳۳	۷۸۶۷	۷۱۵۱	۶۵۷	۵۹	۷۸۶۷	۳۵۹	۲۰۸۶	۵۴۲۲	کل کشور
۷/۱۰	۴/۹۵	۰/۹۲	۲/۹۵	۳/۱۶	۰/۹۱	۰/۰۰	۲/۹۵	۴/۱۸	۳/۸۸	۲/۵۱	سهم خوزستان از کل کشور (درصد)

مأخذ: درگاه ملی آمار، وزارت صنعت معدن و تجارت.

توضیح: اطلاعات جدول شماره ۲ توسط کارشناس استخراج شده و در گزارش دانشگاه صنایع و معادن موجود نمی‌باشد.

وضعیت صنایع معدنی استان خوزستان

وضعیت صنایع معدنی استان خوزستان در جدول ۳ آورده شده است.

۱۲۱,۲۳۳

جدول ۳. وضعیت صنایع معدنی استان خوزستان به تفکیک انواع محصولات در سال ۱۳۸۸

ردیف	شرح	تعداد کارگاه	تعداد شاغلان (نفر)	ارزش داده‌های فعالیت صنعتی (میلیون ریال)	ارزش ستانده‌های فعالیت صنعتی (میلیون ریال)	ارزش افزوده فعالیت صنعتی (میلیون ریال)	شاخص بهره‌وری کار (میلیون ریال - نفر)
۱	تولید سیمان و آهک و گچ	۵	۱۵۸۵	۴۲۳،۶۳۲	۱،۶۲۳،۶۶۸	۱،۲۰۰،۰۳۶	۷۵۷/۱
۲	تولید محصولات ساخته شده از بتن و سیمان و گچ	۴۲	۱۷۳۰	۳۵۰،۶۴۵	۷۷۵،۷۳۷	۴۲۵،۰۹۳	۲۴۵/۷
۳	بریدن و شکل دادن و تکمیل سنگ	۱	۱۰	۲،۱۰۸	۳،۰۹۷	۹۸۸	۹۸/۸
۴	تولید آجر	۲۱	۱۲۳۹	۲۶،۲۰۸	۱۱۵،۳۵۲	۸۹،۱۴۴	۷۱/۹
۵	تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱۶	۵۲۱	۱۲۴،۵۶۸	۲۴۶،۳۰۲	۱۲۱،۷۳۴	۲۳۳/۷
۶	تولید محصولات اولیه آهن و فولاد	۱۷	۱۳،۱۸۶	۱۹،۰۲۸،۱۴۹	۲۴،۸۲۸،۳۸۹	۵،۸۰۰،۲۴۱	۴۳۹/۹
۷	ریخته‌گری آهن و فولاد	۱۴	۶۱۲	۴۶۲،۴۱۸	۷۰۴،۵۵۹	۲۴۲،۱۴۱	۳۹۵/۷
	مجموع	۱۱۶	۱۸،۸۸۳	۲۰،۴۱۷،۷۲۸	۲۸،۲۹۷،۱۰۴	۷،۸۷۹،۳۷۷	۴۱۷/۳

مأخذ: نتایج آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی مرکز آمار ایران و محاسبات مشاور.

همانطور که مشاهده می‌شود در سال ۱۳۸۸ در ۱۱۶ کارگاه صنایع معدنی استان، تعداد ۱۸،۸۸۳ نفر مشغول به کار بوده‌اند که عمده آن شامل تولید سیمان و آهک و گچ و محصولات ساخته شده از آنها، تولید محصولات اولیه آهن و فولاد و تولید آجر بوده و ارزش افزوده فعالیت صنعتی این استان ۷،۸۷۹،۳۷۷ میلیون ریال بوده است.

فرصت‌های سرمایه‌گذاری در معادن و صنایع معدنی استان خوزستان

برخی از فرصت‌های سرمایه‌گذاری در صنایع معدنی استان خوزستان با توجه به پتانسیل‌های معدنی و زیرساخت‌های موجود در قالب ۹ عنوان مطرح شده است که در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴. فرصت‌های سرمایه‌گذاری استان خوزستان در زمینه صنایع معدنی

ردیف	عنوان سرمایه‌گذاری	شرح
۱	تولید سنگ‌های ساختمان با کیفیت مطلوب و پیشرفته	وجود ذخایر معدنی انواع سنگ ساختمانی در استان در کنار واردات تکنولوژی پیشرفته و توانمندسازی نیروی انسانی متخصص برای تولید سنگ‌های ساختمانی با کیفیت و استاندارد بالا در جهت جایگزینی آن با واردات سنگ‌های ساختمانی از خارج کشور و صادرات آن به منطقه حوزه خلیج فارس اولویت بالایی در سرمایه‌گذاری دارد.
۲	ایجاد کارخانجات جدید سیمان	وجود ذخایر قابل توجه آهک در استان خوزستان از یک طرف و قرار گرفتن استان در جنوب کشور و راه‌های ارتباطی آن به کلیه کشورهای حوزه خلیج فارس، امکان کلی تولید محصولات معدنی انواع سیمان (به‌خصوص سیمان ویژه و سیمان دیواره چاه نفت) را فراهم می‌کند.
۳	ایجاد کارخانجات جدید کاشی و سرامیک	وجود ذخایر قابل توجه آهک و سایر مواد اولیه در استان خوزستان و با در استان‌های همجوار از یک طرف و قرار گرفتن استان در جنوب کشور و راه‌های ارتباطی آن به کلیه کشورهای همسایه و حوزه خلیج فارس، امکان کلی تولید محصولات معدنی کاشی و سرامیک صادرات‌محور را توجیه‌پذیر می‌کند.
۴	ایجاد کارخانجات تولید انواع شن و ماسه	با توجه به ذخایر معدنی موجود استان به‌عنوان مواد اولیه و بازار مصرف گسترده در داخل و خارج کشور، بسط و گسترش این صنعت در استان امکان‌پذیر می‌باشد.
۵	سرمایه‌گذاری در صنایع آهن و فولاد	وجود کارخانه تولید شمش آهن و فولاد خوزستان و نزدیکی به آب و مرزهای صادراتی، امکان سرمایه‌گذاری در صنایع فولاد را بیش از پیش تقویت می‌کند.
۶	سرمایه‌گذاری در سنگ‌های تزئینی و آنتیک	با توجه به وجود کارخانجات سنگ‌های ساختمانی که در استان خوزستان و با در استان‌های همجوار وجود دارد و ضایعات زیادی که به صورت سنگ‌های ریز به وجود می‌آید می‌توان با بازیافت و تبدیل آنها به سنگ‌های تزئینی و آنتیک، محصولات جدید

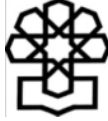
ردیف	عنوان سرمایه‌گذاری	شرح
		و جذبی را تولید و ارائه نمود که ضمن اشتغالزایی می‌تواند صادرات صنایع دستی در این حوزه را باعث شود. سنگ‌های تزئینی کاربردهای زیادی در ساختمان‌های مسکونی، اداری، رستوران‌ها، سالن‌های نمایش و... در داخل و خارج از کشور دارد.
۷	سرمایه‌گذاری در عناصر نادر خاکی	یکی از انواع عناصر نادر خاکی استان خوزستان وجود ذخایر معدنی فسفات در استان می‌باشد که با استخراج و فراوری معادن مزبور می‌توان در زمینه تولیدات اسید فسفریک، محصولات کشاورزی و غذایی و تولیدات انواع حشره‌کش اقدام کرد.
۸	استخراج و فراوری دولومیت	سرمایه‌گذاری در فرآوری و استخراج مواد معدنی دولومیت برای کاربرد در صنایع زیردستی در استان و صادرات می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. این ماده کاربردهای فراوانی در صنایع معدنی همچون: صنایع ذوب فلزات، صنایع نسوز، شیشه‌سازی، سرامیک، رنگ‌سازی و کشاورزی دارد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

یکی از پتانسیل‌های قابل توجه استان خوزستان وجود بنادر و اسکله‌های دریایی و داشتن مرز آبی با کشورهای حاشیه خلیج فارس است که از مهمترین فرصت‌ها برای صادرات محصولات تولیدی کشور و استان خوزستان می‌باشد. با در نظر گرفتن این موضوع که حمل‌ونقل دریایی ارزان‌ترین و مناسب‌ترین نوع حمل‌ونقل به‌شمار می‌آید، می‌توان با فعال کردن صنایع کاشی و سرامیک و ایجاد کارخانجات صنایع معدنی از جمله کارخانه تولید شن و ماسه و سیمان، کارخانجات تولید سنگ‌های تزئینی، عناصر نادر خاکی (وجود ذخایر معدنی فسفات در استان)، استخراج و فرآوری دولومیت و سرمایه‌گذاری در صنایع آهن و فولاد با رویکرد صادرات تحول عظیمی در صنعت استان خوزستان ایجاد کرد.

منابع و مأخذ

۱. دانشگاه صنایع و معادن.
۲. پایگاه ملی داده‌های علوم زمین کشور.
۳. پایگاه اینترنتی سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی.
۴. پایگاه اینترنتی سازمان صنعت، معدن و تجارت استان خراسان جنوبی.
۵. درگاه ملی آمار.

شماره مسلسل: ۱۴۱۷۱

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: مطالعات پیش‌امکان‌سنجی برای شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری استان خوزستان در بخش معدن و صنایع معدنی

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه معدن و صنایع معدنی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: ابراهیم مقصودی، حسن عبدالله‌زاده

ناظران علمی: محمدرضا محمدخانی، هوشنگ محمدی، فرید دهقانی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۱۱/۲۸